

Skyum i gamle dage

Af Elsebeth Foget, Skyum

I forbindelse med Kulturekspressen 2001 havde Skyum Borger- og Forsamlingshus i samarbejde med Elsebeth Foget, Skyum, arrangeret en lokalhistorisk udstilling med titlen: »Skyum i gamle dage«. Udstillingen tog udgangspunkt i gamle billeder, som Elsebeth Foget havde indsamlet fra både nuværende og tidligere beboere i og omkring Skyum. I forbindelse med udstillingen fortalte Elsebeth Foget om sin barndom i Skyum, og dette foredrag bringes her i skriftlig form sammen med nogle få af billederne fra udstillingen.

Bodil Errebo Nielsen

Noget af det første jeg husker som en stor begivenhed i Skyum var dengang vi fik vandværket og dengang vi fik asfalt. Asfalten gik fra enden af Forsamlingshuset neden for »Centralbakken«, som er neden for hvor »Æ vogn-

mand« boede, og hen til Ferdinands hus - det er til nedkørslen fra Knakkegårdsvej til Skyumvej - ca. 300 meter. Da var det så dejligt, for så kunne vi høre, hvem der kørte ude på vejen!

De første lyde, der kom om morgenen, var når Jens Smed kørte med postvognen til Hørdum efter post. Han kom tilbage sent på morgenen/først på formiddagen. Da var Peter gået om på posthuset. Peter og Thea - Thea var postbestyrer - de sorterede posten. Når Jens Smed havde spændt fra, cyklede han om på posthuset, og så gik Peter »sønderturen« og Jens Smed »nordturen«. Jens Smed kørte til Hørdum igen midt eftermiddag. På hans postvogn var der plads til passagerer, og vi er mange, der har kørt med Jens Smed. Nogle skulle til barberen, det kunne de lige nå, mens han var i Hørdum, og nogle kunne nå et sygehus-

Dybdahl, Karoline og Chr. Fogets ejendom - Skyumvej 107. Billedet er fra 1950'erne.

Besøg på Koldby sygehus. Det kostede 25 øre for voksne og 15 øre for børn at køre med. Jens Smed var tilbage sidst på eftermiddagen, og så kunne vi gå om på posthuset og hente den nye avis. Der var en klap i døren ind til poststuen, den blev lige klappet ned, når vi måtte få en avis.

Jens Smed var også en meget god nabo. For mange år siden, en vinterdag i noget meget slemt snevejr i februar måned, skulle hans nabos kone til at føde. Jens Smed kørte med Svendsen, som manden hed, for de skulle jo hente jordemoderen i Koldby. Svendsen var noget beklemmt over den her situation. Det fortælles, at der faldt en tåre, men så sang Jens Smed: »Som ungkarl da har man det godt ...«

Konerne gik også på arbejde dengang. Signe »Lajsen« kom gående nede fra fjorden, hun hjalp rundt omkring. Hun hakkede roer, hjalp i høst, vaskede storvask, kokkererede og i mange år gjorde hun Forsamlingshuset rent. Inge Post var lidt en anden type, hun var en lille en, der kom med en kurv på armen og gik rundt og hjalp ved kokkerering. I hendes lille kurv var der altid nogle brødknive, en kagerulle og en vægt. Opskrifterne, dem havde hun i hovedet!

Og nede fra bjergene kom Karl og Valborg gående. De skulle på arbejde nede ved Kræn Bangsgaard. Når de fulgtes ad trak Karl cyklen. Det var meget praktisk at have den med sig, for der kunne petroleumsspanden jo hænge på, når de skulle hjem.

Malerens (æ målens) kone gik op på kirkegården mindst to gange dagligt. Hun ringede solen op og ned, hjalp på kirkegården med rengøring af grave og gange og gjorde også rent i kirken og på Nr. skole.

Og mælkekuskene kom kørende med deres hestevogne. Nogle skulle til Villerslev og nogle til Hørdum. De hentede transportspandene, der stod oppe ved vejene. Nogle af de store gårde kørte de også om til. Derhjemme i brødudsalget fik de en trådkurv med, hvori mælkeflaskerne stod og der var også en spand til kærnemælk - en fem eller ti liters ligesom de skulle have til. Når de kom tilbage lå et og to-punds smørpækkerne oven på flaskerne, også i

solskin. Jeg kan godt huske, at der sommetider var en fugtig jutesæk lagt over.

Peder i smedjen var alene til at begynde med. Ingrid hjalp ham med alting. Hun skrev alle hans mærkesedler, der skulle på. Hun skrev altså også pænt. Men det blev til mange sedler, for Peder blev jo Danmarks kendt med hans ålesakse, og på dem skulle der jo stemples Skyum. Hvis han skulle have ringet et hjul, så var Ingrid også ude at hjælpe med det. Senere fik de to svende. Jeg tror det var engang under krigen, for da huggede Peder biler op. Da kunne vi købe stof hos smeden. Det var hvas, når vi fik sådan en kjole eller nederdel. Det var jo af bilbetræk, han solgte. Der var engang jeg fik noget stof til en bluse, Marie Ferdinand syede den. Jeg var i den første gang til juletræ, men kom aldrig mere i den igen. Den revnede både her og der.

Toft var handelsmand og stod enten uden for smedjen eller også uden for brugsforeningen og lavede en handel. Bildøren stod næsten altid åben. - Og når han sad med gode kort i et kortspil, fløjtede han altid brudevalsen.

Grønkjær - vor tømmer - havde en lem under værkstedsvinduet. Den blev lukket op når rundsaven gik. Og når det var noget stort tømmer, der skulle skæres, blev det skubbet ud af lemmen ligesom han nåede frem til. Så stoppede han jo trafikken, men cyklerne de kunne køre udenom, og bilerne og hestevognene de ventede til tømmeret var trukket ind igen.

Grønkjær cyklede på arbejde. Det gjorde Peder også de første mange år. Grønkjær var altså meget bøvlbenet, og han stod tit og trippede. Det gjorde han også når han arbejdede. Engang var han nede i Gammel Bangsgård medens Robert var en lille dreng. Robert stod ved siden af ham, da hans mor kaldte på ham: »Robert, jeg tror du skal komme ind og tisse!« - »Så skal Grønkjær også«, sagde Robert!

Centralen passede Esther. Nielsen havde et skomagerværksted ovenpå. Og så var han lagermand i brugsen. Når vi ringede til centralen og bestilte den, vi ville snakke med, sagde vi ikke et nummer, men navnet. Det gjorde Kræn Andersen også engang han skulle have fat i nogle kortkarle. Han ringede op til Esther og

Skyum Mølle.

sagde: Jeg skal lige have »Dres«. - Og fik »Dres«. - Om det var Maren? - Det var det. - Da havde han spilleme fået »Dres« Kjar i stedet for Jens Andreas Jacobsen i Knakkergård.

I brugsforeningen var der uddeleren, tre komisser og en lagermand. Først var det Nielsen, så Holger Thomsen og så Hans Broder. Og der kom hestevogne - der kom mange. To gange i ugen kom Thomas Korsgaard - Gudnæs post. Han havde en meget stor vogn, og der var lad udenfor. Han kørte med ægkasser til Thisted og så kunne vi sende bud med ham. Skulle vi have masket hoser op tog han dem med, og skulle vi have slået et bæltespænde, tog han også det med. Og kom med det, når det var færdigt.

Æ Sønderdegn gik om i smedjen én gang om dagen, og mange gange om dagen gik han om i brugsforeningen. Så havde han sin hund, Bruno, med. Enten lå den foran ved disken eller også foran døren ind til kontoret.

Æ vognmand havde først én lastbil og en lillebil. Vi sagde altid 1913 til den - jeg tror det var dens nummerplade. Så fik han to lastbiler og en chauffør. Under krigen installerede han

gasgenerator. Den 5. maj 1945 var det godt nok uhyggeligt, da Christen kørte ud. For bag på ladet stod præsten, degnen, uddeleren, Grønkjær og »Ringgaard-Valdemar«. De havde hjelm på og bøsser over armen, og så gjorde de stop her i byen.

I forsamlingshuset var der mange fester og gymnastik. Pigerne fra kl. 8 til 9 og karlene fra 9 til 10. Der var folkedans og I kan se på billederne så mange fester, der har været her. Og hvor var det skønt at komme herom til juletræ! I mange år måtte vi ikke danse i forsamlingshuset om lørdagen. Jeg tror det var til en Sct. Hans fest nede i bjergene, da det trak op til regnvejre. Så sagde Chresten Foget, der var formand for forsamlingshuset, at vi måtte tage op og danse i forsamlingshuset, hvis Poul Arne ville spille. Han hentede sin harmonika og vi fik en god aften her.

Vi havde også Gunnars smedje. Den var flyttet nede fra »æ sønder by«. Æ gammel smedje, - ja, murene var altså ikke flyttet - men forretningsmæssigt. Den gamle smed, Peter, var flyttet med og han hjalp sønnen Gunnar i smedjen.

I brødsalget måtte vi ikke lukke før efter kl. ti. Det var meget sjældent i hvert fald. Smedelærlingene og kommisserne gik til handelskole og teknisk skole i Hørdum, så når de kom hjem til Skyum, kom de tit ind og købte en halv liter mælk og sommetider delte de en stang wienerbrød. Den 4. maj 1945 blev den lille butik fyldt med folk, ja, de stod også uden for. De skulle jo alle sammen have noget godt. Det skulle fejres, den her 4. maj! Jeg blev sat til at dele liter is, så hver husstand kunne få en halv liter hver. Men vi var jo vante til rationering dengang.

Vi havde søndre skole og nordre skole. Kirken var skellet. Vi fik en ny skole i 1942. Vi havde en mølle i »æ sønder by«. Der kørte de landmænd, der ikke selv havde mølle på deres udhus, hen med deres korn og fik det kværnet.

I mange år var der sommerfest i Gudnæs med ringridning, gymnastikopvisning og sæk-keveddeløb. Men det kan I også se på billederne.

Vi havde to postbude, to smedjer, to skræddere, en vognmand med to lastbiler, en central, en tømrer, et posthus, et brødsalg, et brev-samlingssted og en handelsmand.

Under krigen var der også andre end vognmanden, der kørte med gasgenerator. Det var noget uhyggeligt dengang. Tænk jer, der var mørkelægnings gardiner for alle vinduer. Tyskerne var i forsamlingshuset i hvert fald to gange, kan jeg huske. Da var avispigens ræd, når hun gik om aftenen. Jeg har mange gange stået omme ved Jens Dybdahl og hørt, når soldaterne gik vagt og de gik hen til krydset. Så skyndte jeg mig at løbe over til Laurids Bisgaards med en avis. Så stod jeg der igen. Jeg stod godt nok i læ ved mange huse dengang. Peder havde lavet en lommelygte til mig, den var jeg meget glad for. Den var så stor at der var to cykellygte batterier i den. Og så var der sådan en god skrue i enden og en stor dynamolygte foruden, - men ak og ve, der skulle jo en mørkelægnings hætte på den. Men lygten var god at holde ved, når man var ræd.

Folk her rundt omkring, som havde et udhus, havde ofte en gris i huset. Jeg tror den mest blev født op med affald fra køkkenet.

Forfatteren Elsebeth Foget som spejder.

Sidst i tresserne og op i halvfjerdserne var der ikke så skønt her i Skyum. Først flyttede præsten og posthuset, så skolen og brugsen, som kom under Koldby, som heller ikke kunne få brugsen til at gå. Men Skyum-boerne har altid været gode til at stå sammen, når vi følte os klemte. Så kan vi også godt lukke vor pung op. Der blev solgt anparter og vi fik vor nærbu-tik. Vi pungede også selv ud, da vi fik gadelys og senere igen, da vi fik det repareret.

I 1980 fik vi Idrætsefterskolen. Det var som om det vendte, det hele. Godt I kom, alle I nye Skyumboere! Mange af jer har allerede gjort et meget stort stykke arbejde i vort foreningsliv, og skønt, at I kan lide at bo her. Nu sidst vi havde fastelavnsfest i 2001, da var der to rækker bag tønderne; de store i en række og de små i en anden, og ingen af rækkerne nåede igennem, før tønden var slået i stykker. Børnene var kede af det, men bestyrelsen havde masser af slik, og det trøstede de børnene med. Jeg frydede mig, og jeg er glad for at have hjemme i Skyum sogn.